

Tomas Andersson Wij
sjunger blues från Sverige

Richard Ohlsson

Innehåll

Förord.....	6
En sångpoet med en hel värld inom sig.....	10
1. Ebeneser.....	32
2. Ett slag för dig	52
3. Vi är värda så mycket mer	80
4. Stjärnorna i oss	100
5. Live på Rival.....	122
6. Tomas Andersson Wij	130
7. En introduktion till Tomas Andersson Wij ...	150
8. En sommar på speed	164
9. Spår.....	180
10. Romantiken	194
11. Mörkrets hastighet	212
Epilog.....	232
Diskografi	236
Litteratur	240
Album och sånger av andra artister.....	246
Författarens utgivning	250
Fotograferingstillfällen	251

Förord

M

ånga av mina bästa konsertupplevelser är från större konsertarenor med rockikoner som Bruce Springsteen, David Bowie, U2, Bob Dylan och Leonard Cohen. Till dessa brukar jag dock föga ett konsertminne av det lite mindre slaget, som också berört mig djupt. Det härrör från en spelning med Tomas Andersson Wij (TAW) på Växjö teater i april 2010. Extranumret ”Ett slag för dig” (*Ett slag för dig*) hade precis tonat ut och de drygt 150 i publiken stod upp och applåderade när TAW tillsammans med sina kompmusiker ställde sig längst fram på scenkanten och stämde upp i en a capella-version av sången, hymnen, psalmen ”Där får jag andas ut (avsked till en svensk predikant)” (*Ett slag för dig*).

De hade inte kommit längre än till första versens ”/.../ inte längre slav under minnets tyranni/.../” förrän hela publiken sjöng med. Trots att jag inte är troende och alltså inte naturligt kan relatera till textens religiösa innehåll, drabbade det mig denna kväll på ett sätt jag inte trodde var möjligt. Självklart bidrog den månghövdade stämsången till gåshuden på mina armar och värmen i mitt hjärta men även textens tal om ödets spjut och att dö för kärleken rörde vid något i mitt inre och hjälpte till att göra det till ett minnesvärt konsertögonblick.

Sedan dess har jag varit på flera konserter där TAW valt att avsluta kvällen på detta sätt. Även om jag också då ryckts med i sången, har den starka känslan av närhet och gemenskap jag upplevde den där vårkvällen för fem år sedan aldrig infunnit sig igen. Men det är inget

textens tal om ödets spjut
och att dö för kärleken
rörde vid något i mitt inre

jag beklagar, tvärtom, det förstärker bara minnet av upplevelsen.

Att musik väcker starka känslor är inget nytt men varför vissa artister berör oss mer än andra är inte alltid helt enkelt att förklara. Att just TAW:s musik och texter talar till mig på ett sätt som få andra musikers är dock ett obestriddigt faktum. Varför det är så hoppas jag kunna ge en bild av i den här boken, som inte är en biografi i strikt bemärkelse; fokus ligger mer på konstnärskapet än konstnären även om det ibland kan vara svårt att skilja dem åt eftersom TAW:s texter är så rika på självbiografiska referenser.

I elva kapitel ger jag min syn på hans nio studioalbum samt samlingskivan *En introduktion till Tomas Andersson Wij* och liveskivan *Live på Rival*. Åtminstone studioalbumen utgör konstnärliga helheter i vilka jag försökt frilägga teman, som ofta kretsar runt folkhemmets nedmontering, identifikation, förgänglighet, mänskliga relationer, tro och tvivel samt återvändande i tid och rum. Avsikten är att lyfta fram, analysera och precisera en del av de motiv som döljer sig inom ramen för sångtexternas (och albumens) mer övergripande teman.

Men att skriva om andra människors konstnärskap är alltid vanskligt och kräver att man rör sig respektfullt och varsamt i gränslandet mellan den fria tolkningen och konstnärens eventuella intentioner. Min tolkning och förståelse av TAW:s sånger bygger i första hand på ett ingående lyssnande på hans skivor och närläsningar av hans texter. Jag har också tagit del av och i viss mån påverkats av vad

andra har skrivit om honom, framför allt vill jag lyfta fram Oskar Ståhls akademiska uppsats om barndomsskildringarna i TAW:s sångtexter, Joel Erikssons essä i *Svenska sång- och rockpoeter 3* samt Lennart Göths intervju i boken *De tre tornrummen*. Deras texter har lärt mig en del om hur andra människors ord och känslor kan drabba en med kraft.

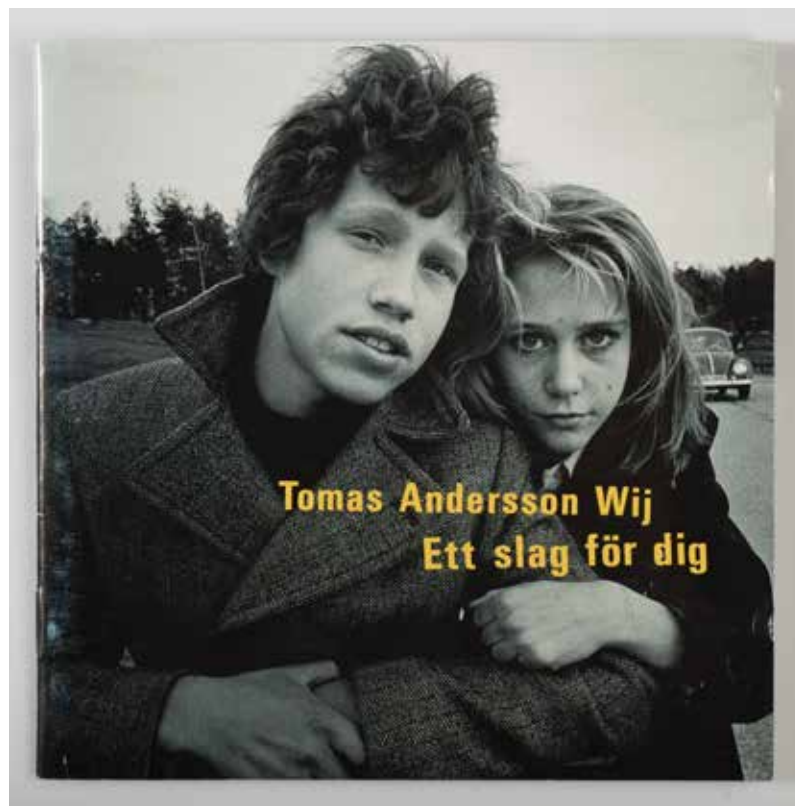
Det brukar hävdas att sångtexter skall höras tillsammans med musik och inte läsas som traditionell lyrik. Visst finns det omständigheter som gör att sångtexter växer tillsammans med musik och artistens sätt att framföra dem men det finns också sångtexter som klarar sig alldeles utmärkt även utanför detta sammanhang. På samma sätt som Pär Lagerkvists, Gunnar Ekelöfs och Karin Boyes dikter har TAW:s texter alltid fått mig att fundera över vem jag är, varifrån jag kommer och vart jag är på väg – över sanningen om mig, helt enkelt. De innehåller ju så mycket mer än de vid en första anblick kanske ger sken av; varje ord är valt med omsorg och varje mening är sammansatt så att vi – du och jag – skall kunna följa honom och göra nya upptäckter när han ”sjunger Blues från Sverige”.

Kalmar i maj 2015
Richard Ohlsson

bra sångtexter har som
bra poesi en förmåga
att röra vid vårt inre

2. Ett slag för dig

1. Ebeneser, 1998

2. Ett slag för dig, 2000

3. Vi är värda så mycket mer, 2002

4. Stjärnorna i oss, 2004

5. Live på Rival, 2005

Metronome/Warner Music Sweden AB, 22 september 2000

Producerad av Lars Halapi

Musiker: Tomas Andersson Wij gitarr och sång; Peter Korhonen trummor och slagverk; Thomas Axelsson bas; Staffan Andersson elgitarr; Lars Halapi gitarr, slagverk, sång och piano; Robert Qwarforth piano, orgel, wurlitzer och sång; Sara Isaksson sång; Mija Folkesson sång; Andreas Mattsson sång; Niclas Frisk sång; Pär Ekenstam sång; Joakim Milder stråkararrangemang; Stockholm Session Strings stråkar

Låtar:

Sanningen om dig

Landet vi föddes i

Du skulle tagit det helt fel

Höga berget

Ett slag för dig

Hej då

Gör nånting vackert

Älskling

Där får jag andas ut (avsked till en svensk predikant)

Guds röst

Segla med

En värld som förtjänar dig

6. Tomas Andersson
Wij, 2005

7. En introduktion
till Tomas Andersson
Wij, 2007

8. En sommar på
speed, 2008

9. Spår, 2010

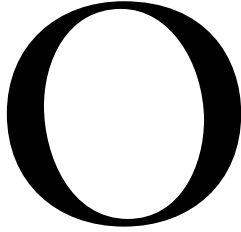

10. Romantiken, 2012

11. Mörkrets
hastighet, 2014

mslaget till *Ett slag för dig* pryds av en bild ur Roy Anderssons kritikerrosade debutfilm *En kärlekshistoria* från 1970. Det föreställer filmens unga kärlekspär, Annika och Pär, tryckta tätt intill varandra med blickarna fixerade rakt in i kameran och är en manifestation över de romantiska drömmar och den grå realism som förenades i folkhemstanken. Den unga, trevande och oförstörda kärleken kontrasteras i Anderssons film mot föräldragenerationens bitterhet och besvikelse över att livet inte blev som man tänkt sig, trots ökat välstånd och högre materiell standard.

Den brytningstid mellan det gamla och nya Sverige, som skildras i *En kärlekshistoria*, är också den fond mot vilken *Ett slag för dig* utspelar sig. TAW tar oss med på en resa genom det Sverige som en gång var och det Sverige som är utan att, som så ofta är fallet i händerna på andra berättare, väva in historierna i ett nostalgiskt skimmer eller krydda dem med oförtjänt framtidsoptimism. I stället skildrar han sin samtid uppriktigt och naket utan förskönande fernissa eller sökt dramaturgi. Dramatiken finner han i verkligheten och sällan har den beskrivits så träffsäkert och hudnära som i ”Landet vi föddes i”, som är en expressiv politisk betraktelse över Sverige i förändring. Liksom flera sånger på kommande album fungerar den som ett ögonblickligt nedslag i ett folkhem som på allvar börjar känna av splittringen och vanmakten i spåren av allt det nya och oprövade.

Tiden efter *Ebeneser* innebar också förändringar för TAW person-

ligen. Inte nog med att samarbetet med *Anderson Records* upphörde efter bara en skiva, för en tid var han också bostadslös och tvingades flytta runt hos sina vänner. En fast punkt i tillvaron under den här tiden var Allhelgonakyrkan vid Helgalunden på Södermalm, där han tillbringade många söndagseftermiddagar. Det var Sara Isaksson, som medverkat på *Ebeneser*, som berättat för honom att hon brukade gå dit och under otvungna former träffa andra människor och prata om livet och be en enkel bön. Det var ingen traditionell gudstjänst utan mer en form av öppen samtalsgrupp, som lockade en brokig skara människor. TAW har i boken *En rimligare värld* beskrivit tiden där som en ”vändpunkt i mitt liv.” Det finns, fortsätter han, ett före och efter Allhelgonakyrkan: ”Det händer inget himlastormande men någonting växer i mig, jag blir öppnare och starkare, en aning mindre självcentrerad.”

Ur dessa möten växte med tiden tanken att skapa en nattvardsgudstjänst, en mässa, präglad av samma uppriktighet och tolerans som gruppsamtalen; en sorts ”andlig värmestuga”, där olikheterna bejakades och utgjorde grunden för samtalen: ”Vi visste vad vi ville och ungefär så blev det. Det blev enkelt och rent, sakralt men inte högstämt, djupt allvarligt men inte utan humor.” Vid dessa möten hände det också att man satte upp ljudanläggningen när någon ville framföra en sång i stället för att prata och faktum är att många av låtarna som senare blev skivan *Ett slag för dig* spelades där för första gången.

Vid den här tiden hade TAW, enligt egen utsago, lärt sig att stämma om gitarren, vilket öppnade upp helt nya möjligheter för hans skapande. De färgade, brutna ackord som den nya tekniken tillät lät mer som de artister han lyssnade på och själv ville låta som: Mark Kozelek, Nick Drake, Bruce Cockburn, Paul Simon och Joni Mitchell. Och i en enrumslägenhet på Kvastmakarbacken 1B, som han för en tid delade med vännen Anders Sparring (omsjungen i "De gröna vagnarna" / *Vi är värda så mycket mer*), skrev han sånger som "Landet vi föddes i", "Du skulle tagit det helt fel" och "Höga berget" i alternativa stämningar. Den sistnämnda är till exempel skriven i öppen D-stämning och hade, hävdar han själv, aldrig blivit till i standardstämning.

Men utan ett skivbolag i ryggen upprepades mönstret som föregick *Ebenser*: många möten, välvilliga kommentarer men inga formella anbud. Utan vare sig pengar eller fast adress kände han paniken komma krypande: "Om bolagen inte ville ge ut det här materialet, som jag trodde så starkt på, då kanske jag aldrig skulle få ut någonting mer. Vad skulle jag göra då? Musiken var så fullkomligt sammantvinnad med mig och min självbild." Han tog dock mod till sig och kontaktade Warner Musics A&R Lars Nylin, som han spelat sin demo för några månader tidigare, och undrade om de kunde träffas. Över en kopp kaffe på Wayne's Coffee på Götgatan satsade han sedan allt på ett kort och förklarade att han nu pratat med alla i branschen men kände att den enda som riktigt

förstod vad hans musik handlade om var Lars Nylin. Det djärva greppet gick hem. En månad senare befann han sig i KMH-studion på Hornsgatan redo att spela in EP:n som föregick albumet.

Den långa och utdragna processen med att hitta ett skivbolag var dock inte enbart av ondo. När han väl gick in i studion hade han ett omfattande material med sig, som dessutom prövats av tiden. Att EP:n uppkallades efter och inleddes med just ”Landet vi föddes i” hade emellertid inget med dess politiska innehåll att göra; det var helt enkelt den sång som (med all rätt) ansågs ha störst hitpotential. TAW har alltid varit tydlig med att skivan inte skall betraktas som ett politiskt inlägg: ”Jag vill belysa människors liv och sedan får man dra de politiska slutsatserna av det.” Intentionen var alltså att berätta en historia utan politisk övertydlighet och sedan låta lyssnaren dra de slutsatser han eller hon fann för gott. Samtidigt är det dock svårt att inte kategorisera ”Landet vi föddes i” som en politisk sång. En textrad som ”kakan växer / men för vem då” skulle ju gjort sig lika bra hos Blå Tåget, Träd, Gräs och Stenar, Samla Mammans Manna, Nynningen, Nationalteatern eller något annat av sjuttioalets alla proggband. Dessutom har TAW själv framhållit att hans arbete som redaktör för antologin *Solidaritet* blev något av ett politiskt uppvaknande för honom och en sång som ”Landet vi föddes i” är ju, när allt kommer omkring, inget annat än ett högoktanigt, tre minuter långt, debattinlägg.

Sången inleds med ett rungande gitarriff och är sprungen ur

ett nyhetsinslag i TV om ett nedbränt dagis i Rosengård i Malmö. Att på detta sätt låta sig inspireras av dagsaktuella händelser är ett vanligt grepp bland singer-songwriters. Woody Guthries sång ”Deportee (Plane Wreck at Los Gatos)” är till exempel inspirerad av en flygplansolycka där nästan samtliga omkomna var deporterade mexikanska lantarbetare. Även hans ”lärjunge”, Bob Dylan, använde verkliga händelser som stoff till sina sånger. ”The Lonesome Death of Hattie Carroll” bygger till exempel på en tidningsartikel om det besinningslösa mordet på den svarta hotellpigan Hattie Carroll av den förmögne tobaksodlaren William Devereux ”Billy” Zanzinger (som Dylan kallade William Zanzinger). Framför allt var det straffet – blott sex månaders fängelse – som upprörde Dylan och fick honom att skriva ett av de mest känsloladdade och starkaste inläggen mot rasismen och rassegregationen i sextiotalets USA. Ett annat välkänt exempel när en musiker använt sig av omvärldsbilder i skapandeprocessen är Bruce Springsteens album *The Ghost of Tom Joad*, där några av sångerna influerats av dagstidningsartiklar om situationen för illegala invandrare i USA under nittioalet.

På samma sätt som dessa sånger tar upp frågan om människans behov av samhörighet och gemenskap, handlar ”Landet vi föddes i” om de samhälleliga demarkationslinjerna ras och klass. Den första beskrivs i några rader som, enligt TAW själv, kom snabbt och utan ansträngning: ”Och på Rosengård brinner det dagis / som mobben har viskat om / Inga jävla bongos i våran sång / det här är landet

s o m e t t n e d s l a g
i e t t f o l k h e m

vi föddes i.” Framtidsvisslan han talar om har tjutit så högt och så länge över alla blonda barn med pingisrack att det slagit lock för öronen. Vi:et i sångens refräng har blivit exkluderande i stället för inkluderande och kärleken och samhörigheten, folkhemstankens själva kitt, har gått förlorad i de stormar som dragit fram genom landet vi föddes i; och i den kvardröjande snålblåsten ställs frågan:

Kakan växer
men för vem då
bara fler här som står på tå
För att se nåt
för att bli sedda
för att rädda en dröm
medan det finns nån att rädda

Det är ett folkhem i förfall som skildras; ett samhälle där sprickorna i fasaden blir allt tydligare och orättvisorna och missförhållandena en naturlig del av vardagen. Gud är sedan länge bortrationaliserad och mammon det enda som tycks kunna frälsa människan. Men att påstå att *Ett slag för dig* är en politisk platta i samma bemärkelse som de alster de här ovan uppräknade proggbanden släppte ifrån sig vore felaktigt. I TAW:s värld står det politiska nämligen inte fritt från det existentiella. Hans sånger handlar inte enbart om en djupt rotad samhällelig längtan efter rättvisa och samhörighet utan också

om en mänsklig förhoppning om och tro på att livet också rymmer något som är större än oss själva.

Även om ”Landet vi föddes i” och ytterligare något spår har ett mer rockigt anslag, är det de lugna och vemodiga melodierna som sätter sin prägel på *Ett slag för dig*. Med något undantag fastnar de omedelbart och precis som texterna gör de djupa avtryck i själen. Det känns lika äkta när han sjunger om främlingskap och Brustna relationer som när han beträder barndomens oförstörda marker eller vänder sig till Gud med all sin längtan och allt sitt hopp. Det här är verkligen hans musik; i varenda ackord kan man känna hans puls och i varje formulering hans hjärtslag. ”Han är i allra högsta grad själv indragen. Hopplösheten är hans, så också smärtan och det svåra”, som Markus Hillbom så träffande formulerar det i en recension i *Noizegate Music*.

I flera av sångerna återkommer han till det andliga men utan den organiserade kristenhetens tvärsäkerhet och sanningsanspråk. Det finns en klädsam tveksamhet i hans ord; texterna vittnar mer om längtan efter och hopp om ”vägen, sanningen och livet” än om bergfast visshet. I ”Segla med” sjunger han:

Jag har svårt för att be
men mitt liv är en bön
om att en dag
få känna vägen av självklarhet

en dag
helt utan tvekan
segla med utan tvekan
segla med

Än tydligare är denna längtan i sången som föregår ”Segla med”, den på en och samma gång så sorgliga och trösterika ”Guds röst”. Det är kanske ingen slump att den i texthäftet hamnat bredvid en bild på en vägskylt med det upplyftande ortsnamnet Hoppet, för sången som sådan är inget annat än ett försök (och möjligen också en uppmaning) att se hoppet mitt i all hopplöshet:

Tomma är vägarna
som drar mig framåt
och som andas tungt
Landskapen ser på mig
med sorgsna ögon
ser min ömma punkt
Allting rasar här
ge mig Guds röst

/ ... /
Jag går och söker ord
ord för motstånd ord för tröst

att vända
blicken bakåt
för att finna
mening i och
förstå nuet

Lyft mig så jag ser
ge mig Guds röst

I ”Gör nånting vackert” är tilltalet mer direkt och uppfordrande: ”Gud om du hör mig / jag kommer som den jag är / Gör nånting vackert / av allt som går sönder här.” Det är möjligt att detta, som han sjunger, är ”en enkel refräng om kärlek” men faktum är att den fastnar med en gång och orden har en sprängkraft som inget alfabet kan stå emot.

Samma emotionella urkraft hittar man i ”Där får jag andas ut (avsked till en svensk predikant)”, som är den enda sången på skivan som TAW inte skrivit helt själv. Den är resultatet av ett samarbete med vännen och låtskrivaren Ingmar Johansson och tillkom mer eller mindre av en slump. Detta till trots har den, som TAW själv uttrycker det, med tiden kommit att bli ”en av mina mest omtyckta sånger, jag har fått höra att den sjungs på begravningar, dop och gudstjänster.”

Inte heller i detta fall tror jag att placeringen i texthäftet intill ett foto föreställande hans farfar, resepredikanten Karl Andersson, i full färd med att hämta hem ännu ett av Guds vilsna lamm till flocken är en slump. I en intervju i *Månadsjournalen* har han nämligen beskrivit honom som ”kärv och känslösam samtidigt”, vilket även skulle kunna tjäna som en karaktärisering av sången som sådan.

Musikaliskt för den tankarna till en gammal frikyrkosång och

skulle utan problem smälta in i *Andliga önskesångboken* eller någon annan samling med sakral musik. Produktionen är sparsam och arrangemanget är enkelt med TAW uppbackad endast av en akustisk gitarr och Sara Isakssons betagande röst. Den version av sången som hörs på skivan är en demo, som spelades in i köket hemma hos TAW. Lyssnar man tillräckligt noga sägs man också kunna höra hur Sara Isaksson prasslar med pappret som texten är nedskriven på.

Men även om instrumenteringen är ytterst återhållsam och musiken lågmäld så kan den vara viktig för helhetsintrycket. Bruce Springsteen har till exempel förklarat hur de närmast minimalistiska påläggen på skivan *The Ghost of Tom Joad* hjälpte till att definiera och ge liv åt hans karaktärer: ”The simplicity and plainness, the austere rhythms defined who these characters were and how they expressed themselves.” Om TAW och Johansson funderade i dessa banor när de skrev ”Där får jag andas ut (avsked till en svensk predikant)” skall jag låta vara osagt men faktum är att det blev resultatet; musiken och texten samspelar på ett sätt som skapar trovärdighet åt berättarjagets kamp mot ”världens tyranni”.

Texten är förhållandevis kort, vilket inte är alldeles ovanligt när det gäller andliga sånger; för det här är en andlig sång, därom råder inget tvivel. På ett rakt och okonstlat sätt berättar den om en nyfrälst människas väg till omvändelse. I båda verserna får vi höra berättarjaget vittna om skillnaden mellan livet före och efter:

En gång var jag sorgsen
nu har jag köpts fri
Inte längre slav
under minnets tyranni
Ännu smärtar såret
ifrån ödets spjut
men jag har ett hem nu
där jag får andas ut

Även om såret från ödets spjut fortfarande känns ibland, är han fullständigt säker på att han har hittat hem: ”Vart än vägarna bär / vart än drömmen tar slut / i hans nåd faller jag / där får jag andas ut”, konstaterar han med en orubblig trovisshet.

Personligen har jag alltid avundats människor som kan ge sig hän med sådan självklarhet och utan förbehåll utbrista: ”Nu är han min herre / som dog för kärleken.” En så stark tro måste vara en otrolig gåva. Men tyvärr är det inte så enkelt för mig. Möjligen beror det på att jag inte har sökt tillräckligt. Det är kanske inte alla förunnat att, likt Oscar Wildes själviske jätte, möta frälsningen i sin egen trädgård i form av en liten försvarslös gosse med händer och fötter märkta av ”kärlekens sår”.

Tecknen sägs dock finnas runt omkring oss hela tiden även om de inte är lika uppenbara som i Wildes historia. Jonas Gardell har berättat om detta i föreställningen *Livet*. En kväll när han var på

väg hem, trött och med matkassar i händerna, mötte han en liten, hemlös kvinna utanför sin port. När hon undrade om han kunde avvara några kronor, snäste han av henne som en annan Mr Scrooge och sade att han redan betalade skatt för att sådana som hon skulle få hjälp. Därefter vände han henne ryggen men hann bara gå några steg innan det slog honom att det var Gud han just avvisat. Men när han vände sig om för att hejda henne var hon borta.

I ljuset av den historien skulle man, som karaktären Robert Langdon i filmen *Änglar och demoner*, kunna säga att "faith is a gift I am yet to receive." Men det skulle inte heller kännas riktigt rätt, för när jag ser mig om i världen ser jag inga som helst tecken på att någon, någonsin skulle ha dött för kärleken. Visst finns det sådant som är vackert och värt att bevara men det överskuggas hela tiden av allt det som är ont i världen – krig, svält, lidande etcetera. Teodicéproblematiken är övertygande och synnerligen svår att bortse ifrån; hur kan en allgod, allsmäktig och allvetande Gud, som sägs kunna kontrollera minsta grässtråns rörelse i vinden, blunda när exempelvis små barn våldtas, torteras och mördas? Hur kan det få ske och vilket syfte har det?

Genom årtusendena har frågan trängt sig på, fram och inunder. Den har viskats i munkars celler och ropats i fångars, diskuterats i seminarier och avfärdats i kyrkorum. Ofta har den varit retorisk, mindre en utgångspunkt för sökande än en anklagelse: 'Varför, Herre, gör Du oss

detta! Ibland har den utgjort grunden för koketta utläggningar eller pompösa blasfemier. Inte sällan har den varit plattformen för ett lätt-sinnigt avfärdande av den religiösa erfarenhetsvärlden, en gäspad rutin-invändning. Men ofta har den varit genuin, en spegling av tvivlarens vanda och den troendes tvekan.

Orden är filosofen Thomas Anderbergs och visar med all tydlighet hur komplex frågan är. I boken *Guds moral* frågar han sig om lidandet och ondskan har en mening och om det i så fall står i vår makt att uppdaga den. I likhet med honom hoppas jag givetvis att det skall finnas en rimlig förklaring och att jag bara inte ser den i all min ofullkomlighet. Detta är också budskapet som möter oss i Jesaja 55:8, där Gud låter hälsa: ”Mina planer är inte era planer och era vägar inte mina vägar.” För att ytterligare distansera gudomligt tänkande från mänskligt så anmärks det i Job 33:14, att Gud aldrig anger skäl för någonting.

Vi skall alltså tro utan att förstå och lita på att Guds vägar är korrekta, *trots* att de i många fall leder åt helt andra håll än de som vår moraliska karta föreskriver. Jag har sökt den vägen i hela mitt liv men ännu inte ens skyttat den. Kanske beror det på att jag inte har letat tillräckligt noga och förbehållslöst men då vore det väl inte för mycket begärt med en knuff i rätt riktning. Det avgörande kan ju inte vara att vi hittar vägen själva utan att vi faktiskt hittar den, så att även vi, liksom den själviske jätten (och förbrytaren på

korset i Lukas 23:40-43), får chans att ångra och bättra oss och när den dagen sedan kommer höra gossen säga: ”Du lät mig leka i din trädgård en gång. I dag skall du komma med mig till min trädgård, som är paradiset.”

Jag är säkert inte ensam om att vilja kunna luta ”mig trygg mot himmelens bröst”, som Pär Lagerkvist uttrycker det. Lika allmän-giltigt som sökandet efter något eller någon att tro på är människ-ans tendens att vända blicken bakåt för att finna mening i och förstå nuet. Även detta är ett centralt tema i TAW:s texter. I den vemodiga och mycket vackra ”Höga berget” låter han berättarjaget återvända till barndomens magiska platser och oändliga sommarlov, ungefär som Richard Dreyfuss karaktär i filmen *Stand by Me*:

Höga berget
vi fann det ihop
Vi var tolv år
vi höll alltid ihop
Inga sommarlov
kunde skilja oss åt
Du vad fel vi tog

Alla som någonsin gjort en liknande resa i tid och rum vet att de oändliga sommarloven egentligen var ändliga och de magiska plat-serna tämligen ordinära. När berättarjaget i slutet av sången åter

befinner sig vid höga berget, har han inte bara insett det utan också att livet inte alltid blir som man tänker sig det när man är ung; men det behöver inte nödvändigtvis vara något negativt:

Höga berget
Jag står här igen
Åren pressar sig fram
bakom ögonen
Vi blev äldre vi med
det gick bra för oss två
men du vad fel vi tog

Tiden, platsen, människorna, allt är borta och närvarande på en och samma gång. TAW visar här hur motsägelserna letar sig in i och öppnar upp både språket och livet: ”Jag vill gärna tro att det var Gud som ledde mig bort från formelspråket, ut i det öppna. Poesin blev min äng”, skriver han i antologin *Varför är jag kristen?*, och ingenstans är detta mer uppenbart än på skivans absolut bästa spår, ”Sanningen om dig”. Här ger han sig verkligen hän och låter, som han uttrycker det, ”det öppna språket, där motsägelserna får plats och där frågan inte nödvändigtvis följs av ett svar” visa vägen i en smått intrikat lek med rum och tid, där sångens jag möter en yngre version av sig själv.

Precis som ”Höga berget” berättar ”Sanningen om dig” om ett

återvändande till barndomen i bemärkelsen att det förflutna gör sig påmint i nuet. Det kan vara en olöst konflikt, en förträngd orättfärdighet mot någon annan eller minnet av en saknad person eller plats som utlöser återvändandet. I sången hör jaget ”ett rop / det är därför du går / genom en dimbank av minnen / genom tjugo långa år.”

På sin hemsida skriver TAW att det här är den äldsta sången i hans repertoar: ”Jag började med den julaftonskvällen 1989 och sista versen skrevs på juldagen. Jag var 17 år.” Att härbärgera en sådan historia och kunna sätta ord på sådana känslor när man är sjutton år tyder på en, i ordets positiva bemärkelse, brådmogenhet. Själv var jag nästan fyrtio år när jag hörde den för första gången hemma hos min svåger och sällan har en sång drabbat mig så totalt; på svenska är det nog bara Thåströms ”Brev till 10:e våningen” och Taubes ”Så länge skutan kan gå” som berört mig lika djupt.

Språkligt sett är den dock inte speciellt komplicerad. Syntaxen bjuder inte på några större överraskningar utan är tämligen normal och ordvalet relativt begränsat. Tillsammans med den utpräglad regelbundna strukturen med återkommande rim blir texten därför lätt att ta till sig, både som sjungen och läst lyrik. Inte minst de betagande inledningsraderna vittnar om detta:

Det finns stigar du trampat
som aldrig försvann

fastän snön la sitt täcke
fastän skogarna brann

Något ur det förflutna pockar på uppmärksamhet; ett rop skär genom minnets dimbankar och uppfångas av sångens jag. Även om skogarna runt omkring honom tigit i alla år, så har de inte glömt någonting. Allt finns kvar och i gränslandet mellan ”verklighet och dröm” återser han sig själv och sitt barndomshem: ”Du ser huset på håll / och allting svajar en sekund.”

Tilltalet – ”Du” – tyder dock på att det inte är sångens jag som relaterar historien utan en utifrån blickande TAW som iklätt sig rollen som allvetande berättare. Detta blir än tydligare i den följande versen, där det yngre jaget konkretiseras och på allvar kliver in i historien:

Det tänds ett ljus i fönstret
när du kommer i allén
Lille grabben han är vaken
trots att timmen är sen
Och alla somrar de far
som en rysning genom dig
Det är härifrån du kom
det här är sanningen om dig

en osedvanlig känsla
för livets höjd,
djup och bredd

Det förflutnas närvaro blir påtaglig för sångens jag när barndomens alla somrar far som en rysning genom honom, samtidigt som den allvetande berättaren slår fast att ”det här är sanningen om dig.” Just barndomens ”sanningar” är skälet till att det förgångna åter framträder för honom och han förväntas, som Oskar Ståhl skriver i sin genomgång av barndomsskildringarna i TAW:s texter, ”inskärpa mod och förtröstan i det ’svartsynta’ barnet som fortfarande bebor den vuxne.”

Men som alla vet är det svårt, enligt poeten Sten Selander till och med omöjligt, att ”lämna kulor igen / och trösta pojkar som stelnat till män.” TAW:s slutsats är dock mer hoppfull. I den avslutande uppmaningen att lyfta barnjaget ”så högt / att han ser världen bortom byn” och göra klart för honom ”att livet bara börjat” och ”ta det svarta ur hans syn”, ryms en förhoppning att barndomens ”sanningar” ska nyanseras i ljuset av den vuxnes erfarenhetsvärld samtidigt som den vuxnes möte med sig själv som barn erbjuder en chans att hitta tillbaka till sig själv.

I och med ”Sanningen om dig” öppnade TAW, som han själv uttryckt det, för första gången dörren till barndomen och han har hållit den på vid gavel allt sedan dess: ”Inte av sentimentala skäl, men för att historien är ett blodflöde som inte går att stoppa, som aldrig slutar påverka oss.” Och en artist och en sång som aldrig slutar påverka just mig har, enligt TAW, influerat honom rent musikaliskt på ”Sanningen om dig”, nämligen Bruce Springsteen och hans ”The Ghost of Tom Joad”.

Trots att jag lyssnat mycket intensivt på båda sångerna, måste jag erkänna att jag inte gjorde kopplingen förrän jag läste om den i TAW:s kommentar på hemsidan. Efter det var den dock, som det ofta är när man får något skrivet på näsan, uppenbar för mig. Den inledande ackordföljden, sättet att behandla gitarren och de försiktiga trummornas följsamma och vältajmade inträde i andra versen är sådant som osökt för tankarna till Springsteens sång. Men även om den mycket vackra melodin och det återhållsamma kompet, precis som i fallet med ”The Ghost of Tom Joad”, tilltalar mig mycket, är det inte detta som gör att den sticker ut – det är texten.

Jag föreställer mig att TAW, den där juldagen för ett kvarts sekel sedan, reagerade ungefär som Niklas Rådström tänker sig att Stagnelius gjorde när han färdigställt sin mästerliga dikt ”Till För-ruttnelsen”:

Däremot kan jag för mig se hur han gång på gång läser sin dikt för sig själv tills han sticker den innanför rocken, närmast hjärtat, och sedan rusar genom Stockholms gator, närmast triumfatoriskt jublande, för att läsa den för en kamrat. Och jag kan se hur han sedan söker möta sin kamrats blick för att få sina frågor bekräftade: ’Visst har jag fångat det? Visst är det så här det känns? Visst är det så här det är?’

Ja, precis så känns det. Det är så det är. TAW har fångat skeenden och känslor mitt i prick och dessutom klätt dem i ett språk som Stagnelius, om han levte idag, sannolikt inte skulle skämts för.

Men TAW är också en stor samtidsskildrare. I flera av sina sånger funderar han över det Sverige som en gång var, hur det skulle bli och sedan blev. Han är dock inte bara en kylig iakttagare som registrerar utan patos och engagemang; skildringarna präglas alltid av en utpräglad känslighet och värdighet även i de fall då han är kritisk till det han ser.

När det gäller just Sverigeskildringar brukar det, med viss rätt, hävdas att ingen enskild artist och skiva fångat den svenska folksjälens på samma sätt som Jan Johansson med det instrumentala albumet *Jazz på svenska* från 1964. Med låtnamn som ”Visa från Utanmyra”, ”Emigrantvisa” och ”Berg-Kristis Polka” och den melankoliskt vackra ljudbilden är det svårt att säga emot. Det är musik som alla har hört men få kan placera. Den bara finns där som en naturlig del av det som definierar oss. ”Berg-Kristis Polka” spelades till exempel under vinjetten till Bengt Bratts klassiska TV-serie *Hem till byn* och den skönklingande ”Visa från Utanmyra” har kommit att bli själva gestaltningen av det svenska kynnet.

Johanssons musik präglas, liksom TAW:s Sverigeskildringar, av ett dubbelt perspektiv – stad och landsbygd. Kanske beror det på att de delar ursprung; båda är nämligen sprungna ur den Hälsingska myllan. TAW är visserligen född och uppvuxen i Stockholm men att hans familj och släkt har sina rötter i Hälsingland är ingen nyhet för den som är bekant med hans låtkatalog. *Ett slag för dig* saknar visserligen utpräglade Hälsingeskildringar men det

dubbla perspektivet framträder tydligt i titelspåret.

När han reser ”genom Sverige och den stora ensamheten” gör han det till tonerna av Johanssons *Jazz på svenska*. Vemodet över alla nerläckta kapell och industrier övergår under färden till raseri samtidigt som han konstaterar att det är en ny tid nu:

Förbi gatukök och älvar
genom 50 mil av snötung skog
bogserar vi drömmen
om ett paradys på denna jord
Vi har provat alla vägar ut
det finns inget utanför
Bara rymden och tomheten
Sången som ingen hör

Det är ett allt kallare Sverige som breder ut sig inför hans blick och ”varje plats vi far förbi / är ett minfält jag kan sprängas på.” Det folkhem han växte upp i håller sakta men säkert på att monteras ner i takt med att egoismens krassa människosyn tränger bort solidariteten som rådande samhällsnorm; en situation som skulle kunna beskrivas med några ord från en annan av skivans många höjdpunkter, ”Du skulle tagit det helt fel”, där han sjunger: ”Så lätt att bli del av allt det svarta här / denna rundgång av hopplöshet.” Men jag tror att vi tolkar TAW helt fel om vi låter en sådan svartsyn do-

minera och ta över. Någonstans lever trots allt hoppet om att saker-
nas tillstånd skall bli bättre, att ”drömmen” skall bli verklighet och
”sången” börja höras igen.

”Den här låten satte en ny standard för mig”, säger TAW utan
att avslöja riktigt hur. Personligen anser jag att skivan som sådan
satte en ny standard för hans konstnärskap. Musikaliskt rör han sig i
ett rakare, enklare och mer spännande ljudlandskap än tidigare och
textmässigt visar han med all tydlighet att sångtexter också kan vara
stor poesi. Skivan renderade honom också en grammisnominering
i kategorin ”Årets textförfattare”. Men det var till slut solodebuter-
ande Håkan Hellström som, iklädd sin karaktäristiska sjömanskos-
tym, fick kliva upp på scenen och ta emot priset. *Ett slag för dig* blev
kanske aldrig samma omedelbara publika och kommersiella fram-
gång som Hellströms *Känn ingen sorg för mig Göteborg* men den
fortsatte trots allt att sälja under lång tid. Skivan uppmärksammades
också av flera av landets ledande musikskribenter: ”närmast mäster-
lig”, skrev Per Bjurman i *Aftonbladet*, ”bäst just nu” var Malena
Rydells omdöme i *Dagens Nyheter* och i *Nöjesguiden* utnämnde Jan
Gradvall ”Landet vi föddes i” till ”den bästa svenska texten jag hört
på mycket länge.” Tidningen *Östgöta Correspondenten* utsåg till och
med skivan till årets album år 2000.

Ett slag för dig må vara ett porträtt av konstnären som ung men
perspektivet är moget och angreppssättet vittnar om en osedvanlig
känsla för livets höjd, djup och bredd. Tillsammans fungerar sång-

erna ungefär som James Joyce så kallade epifanier, det vill säga små mästerverk i sig som når ett än högre värde när konstnären sätter in dem i ett större sammanhang; i det här fallet en skiva som är ett av svensk musikhistorias finaste ögonblick.

Fotograferingstillfällen

Bilderna på Tomas Andersson Wij och hans band har tagits vid fyra olika tillfällen, av fotografen Peter Eriksson.

Repetition 16/11 2014, Hägersten.

Jag är med på den allra första repetitionsdagen inför den korta höstturnén. Trots att de endast repat några få timmar innan jag dök upp låter det imponerande, som om de tillbringat lång tid tillsammans. Stämning är god, kommunikationen enkel – några indikationer från Tomas eller av någon i bandet och en snabb mindre justering görs och testas sedan.

Rival, Stockholm – 21/11 2014

Pratar med Tomas en stund innan spelningen. Han antyder att stämningen är lite spänd och att de behöver ladda ifred inför giget. Väl på scen dyker ett tekniskt problem upp. Tomas uppmuntrar publiken att gå ut i baren och ta en öl så länge – ett ovälkommet men ändå välkommet avbrott. Sedan en bra spelning men med premiärnerver.

Rival, Stockholm – 22/11 2014

Denna gång är det inga problem att plåta vare sig rep eller i logen innan spelningen. Spelningen känns säker. Tomas är ömsom humoristisk, personlig, allvarlig och politisk. En riktigt bra spelning. Efteråt är det trångt och uppsluppet i logen, ett gäng kolleger är där.

Södra Teatern, Stockholm – 15/4 2015

Tomas når på soloturnén hemmaplan på Södra Teatern i Stockholm, det märks att han också trivs ensam. Vid ett av många gitarrbyten säger han: ”nu blir det country från Sverige”. Malin Trast – som Tomas träffat på hyllningsspelningen till Björn J:son Lindh - förgyller ett par låtar med tvärflöjt, bland annat ”Tommy och hans mamma” (*Stjärnorna i oss*). Efter spelningen blir det stående ovationer.